

Biện pháp giáo dục đạo đức cho học sinh trung học cơ sở

Đái Minh Hùng*

*GV. Trường THCS Trần Đại Nghĩa, Thành phố Thuận An, Tỉnh Bình Dương

Received: 06/11/2023; Accepted: 15/11/2023; Published: 23/11/2023

Abstract: The issue of moral education for middle school students is important for each individual and the whole society. Ethics is the foundation, the driving force that motivates students to raise their awareness in learning and vice versa, the better students are, the more they will try to maintain ethics. Moral education aims to train people who are not only talented but also virtuous, so that they can grow up and become useful people for society. In this article, the author proposes moral education measures for middle school students.

Keywords: Education; Moral education; Ethical behavior.

1. Đặt vấn đề

Trước sự biến đổi về mọi mặt của thế giới trong cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư thì vai trò của giáo dục và đào tạo càng đóng vai trò cực kì quan trọng. Vậy làm cách nào để đào tạo những người kế thừa, xây dựng chủ nghĩa xã hội “vừa hồng, vừa chuyên” như lời căn dặn của chủ tịch Hồ Chí Minh? Đó không chỉ là trách nhiệm của các cấp quản lý giáo dục mà còn là trách nhiệm của chính bản thân những thầy cô giáo đang trực tiếp đứng lớp.

Muốn nâng cao chất lượng giáo dục thì không chỉ tập trung nâng cao chất lượng chuyên môn mà còn phải chú trọng đến công tác giáo dục đạo đức học sinh (HS). Đạo đức là nền tảng, là động lực thúc đẩy HS nâng cao ý thức trong học tập và ngược lại, HS càng giỏi thì sẽ cố gắng gìn giữ đạo đức. Thực tế cho thấy phần lớn học sinh có kết quả học tập chưa đạt là những HS có ý thức rèn luyện kém, thiếu trách nhiệm với bản thân, gia đình và xã hội. Vì vậy nếu nhà trường chỉ tập trung giảng dạy kiến thức mà xem nhẹ giáo dục đạo đức (GDĐĐ) thì chưa đạt được mục tiêu giáo dục.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý luận

Tuổi thiếu niên là giai đoạn phát triển của trẻ từ 11 - 15 tuổi, các em được vào học ở trường trung học cơ sở (THCS). Lứa tuổi này có một vị trí đặc biệt và tầm quan trọng trong thời kỳ phát triển của trẻ em, vì nó là thời kỳ chuyển tiếp từ tuổi thơ sang tuổi trưởng thành. Trong thời kỳ này nếu sự phát triển định hướng đúng, được tạo thuận lợi thì các em sẽ trở thành cá nhân thành đạt, công dân tốt. Ngược lại nếu không định hướng đúng, bị tác động bởi yếu tố tiêu cực thì

sẽ xuất hiện các nguy cơ dẫn các em đến sự phát triển lệch lạc về nhận thức, thái độ, hành vi và nhân cách.

Đây là thời kỳ phát triển phức tạp nhất, và cũng là thời kỳ chuẩn bị quan trọng nhất cho những bước trưởng thành sau này. Hiểu rõ vị trí và ý nghĩa của giai đoạn phát triển tâm lý thiếu niên, giúp chúng ta giáo viên chủ nhiệm có cách đối xử đúng đắn và giáo dục để các em có một nhân cách toàn diện.

2.2. Biện pháp giáo dục đạo đức cho HS trung học cơ sở

2.2.1. Tìm hiểu đặc điểm, tình hình của HS lớp chủ nhiệm.

Mỗi HS có đặc điểm, hoàn cảnh, thể chất, tâm lý, hành vi đạo đức, năng khiếu, sở thích... rất khác nhau. Nắm vững những đặc điểm trên giáo viên có thể lựa chọn những biện pháp sư phạm phù hợp nhằm khơi dậy và phát huy những mặt mạnh sẵn có ở mỗi HS.

Để tìm hiểu đặc điểm, tình hình của HS có thể thực hiện các cách sau:

- Trao đổi với giáo viên chủ nhiệm năm học trước: Thông qua việc trao đổi với giáo viên chủ nhiệm năm trước để nắm được đặc điểm tình hình chung của lớp. Lưu ý những HS mắc các lỗi vi phạm: nội quy nhà trường, thụ động, chưa có ý thức về việc giữ gìn vệ sinh, chỉ nghĩ đến lợi ích cá nhân, không có tinh thần tập thể.

- Tìm hiểu qua phiếu khảo sát đầu năm học: Thông qua sơ yếu lý lịch và phiếu khảo sát đầu năm cung cấp cho GV những thông tin hữu ích về HS. Bên cạnh những mục thông tin bắt buộc HS ghi thêm các thông tin về sở thích, năng khiếu, nguyện vọng và mong muốn của các em trong năm học mới.

- Trao đổi phụ huynh HS: Để nâng cao chất lượng học tập, rèn luyện phẩm chất đạo đức, cũng như phong trào của nhà trường đòi hỏi phải có sự phối hợp chặt chẽ, ăn ý với cha mẹ HS. Cha mẹ HS sẽ cung cấp tình hình cụ thể của con em mình về tính cách, những mặt mạnh, yếu.

- Tiếp xúc trực tiếp với HS của lớp chủ nhiệm: Giáo viên chủ nhiệm có tiếp xúc thường xuyên với HS lớp mình mới biết được các em biết gì, cần gì, các em là người như thế nào. Có tiếp xúc với các em mới kéo ngắn được khoảng cách giữa thầy và trò, các em không còn e ngại, rụt rè, chắc chắn sẽ tự tin hơn và mạnh dạn bộc bạch những việc của lớp, những thiếu sót của bản thân.

2.2.2. Xây dựng kế hoạch giáo dục đạo đức cho HS lớp chủ nhiệm từ đầu năm học và lồng ghép vào kế hoạch chung của nhà trường.

Từ việc tìm hiểu đặc điểm, tình hình của HS lớp GVCN xây dựng kế hoạch giáo dục đạo đức cho HS lớp chủ nhiệm từ đầu năm học với mục đích, nội dung thống nhất với kế hoạch của nhà trường. Kế hoạch mang tính khả thi và hiệu quả cao. Cần chú ý đến đặc điểm tình hình của lớp, đặc điểm tâm sinh lý và hoàn cảnh của từng HS. Đồng thời chú ý lồng ghép kế hoạch giáo dục đạo đức của lớp vào kế hoạch chung của nhà trường nhằm đảm bảo tính hài hoà trong mọi chương trình hoạt động của nhà trường.

Xây dựng kế hoạch cho HS của lớp trong cả một năm học trên cơ sở kế hoạch tổng thể về giáo dục toàn diện của lớp. Đặc biệt chú ý đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi của HS mà xây dựng, lựa chọn hình thức, nội dung, phương pháp GDĐĐ cho phù hợp. Căn cứ vào các chế định giáo dục và đào tạo, các quy định, nhiệm vụ trọng tâm của ngành, của nhà trường trong năm học đó để xây dựng kế hoạch giáo dục đạo đức của lớp.

Đa dạng hoá nội dung, hình thức và phương pháp giáo dục đạo đức cho HS.

Giáo viên chủ nhiệm phải là người hiểu sâu sắc mục đích của yêu cầu đa dạng hoá nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục đạo đức cho HS, từ đó tích cực, nhiệt tình, sáng tạo trong việc thực hiện biện pháp này. Tạo ra không khí giáo dục nhẹ nhàng, vui tươi, cuốn hút HS vào các hoạt động giáo dục đạo đức.

Đảm bảo việc triển khai các nội dung giáo dục đạo đức cho HS theo đúng yêu cầu chung của ngành song có sự tích hợp với những vấn đề đạo đức trong

cuộc sống để đưa việc giáo dục đạo đức gần gũi với hiện tại.

Tổ chức các hình thức giáo dục đạo đức trong lớp chủ nhiệm theo hướng đa chiều, phù hợp với các nội dung giáo dục đạo đức đề ra bằng nhiều hoạt động đa dạng, phong phú, khuyến khích các em rèn luyện kỹ năng sống, điều chỉnh hành vi, thái độ, hình thành những thói quen đạo đức một cách tự nhiên, phù hợp với khả năng và tâm sinh lý lứa tuổi.

Thống nhất mục tiêu, nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục đạo đức cho HS trong lớp, chú ý đến tính phù hợp với tâm sinh lý lứa tuổi HS.

Tham gia các lớp tập huấn cho cán bộ, giáo viên, nhân viên về cách áp dụng, xây dựng nội dung, hình thức và phương pháp giáo dục đạo đức cho HS.

Tích hợp giáo dục đạo đức cho HS thông qua các bài giảng trên lớp. Các môn khoa học xã hội và nhân văn có ưu thế nổi bật trong việc giáo dục đạo đức, bồi dưỡng tâm hồn, tình cảm cho HS.

Tích cực hưởng ứng đổi mới hình thức sinh hoạt dưới cờ vào thứ hai đầu tuần. Cần phải làm cho các sinh hoạt tập thể của HS bớt gượng ép đi theo lý trí của người lớn, tránh cảm giác đơn điệu, khô khan, hành chính.

Phát huy tính tích cực, chủ động của HS trong mọi hoạt động tập thể trong và ngoài nhà trường.

Tổ chức tuyên truyền pháp luật thông qua các trò chơi, tiểu phẩm, ca múa nhạc, văn thơ, vẽ tranh... Tổ chức tham quan các khu di tích lịch sử, cảnh đẹp của đất nước để giáo dục tình yêu quê hương đất nước...

Trong các tiết sinh hoạt lớp sử dụng 10 phút cuối giờ để trao đổi với HS lớp các chủ đề như: Kỹ năng giao tiếp với bạn bè, thầy cô và người lớn; kỹ năng học tập; kỹ năng làm việc nhóm; biết nói lời cảm ơn - xin lỗi; truyền thống nhà trường, tình yêu quê hương đất nước; quý trọng giá trị lao động; hướng nghiệp nghề;...

Phát huy vai trò tự quản của tập thể và tự rèn luyện của HS.

Biến quá trình giáo dục thành quá trình tự giáo dục. Là môi trường tốt để các em tự thể hiện, tự đánh giá và điều chỉnh trong rèn luyện đạo đức. Thanh lọc hiệu quả, cảm hoá, biến đổi những HS đạo đức còn sai lệch so với chuẩn mực xã hội, chống lại các tác động tiêu cực từ bên ngoài xâm nhập.

Muốn có những tập thể HS có vai trò giúp đỡ các em HS đạo đức yếu, vai trò của GVCN vô cùng to lớn. Do vậy, người giáo viên chủ nhiệm phải trau dồi

các kinh nghiệm và phương pháp để xây dựng một tập thể lớp vững mạnh.

GVCN phải chọn ra được ban cán sự có năng lực, uy tín, có sức thuyết phục, có năng lực tổ chức, điều khiển hoạt động tập thể. Muốn vậy phải chọn các em thông minh, nhanh nhẹn, nhiệt tình và có trách nhiệm trong công việc thông qua việc bầu chọn của lớp. Khi phân công nhiệm vụ cho ban cán sự lớp tôi ghi rõ ràng, cụ thể.

GVCN cần lắng nghe ý kiến của các em, định hướng giúp các em phương pháp quản lý lớp và giúp đỡ các em rèn luyện đạo đức. Có sự phối hợp chặt chẽ giữa cán bộ lớp, Ban Chấp hành Chi Đội, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh và các tổ chức khác trong nhà trường để giúp đỡ các em.

Vận động HS thực hiện tốt tinh thần phê và tự phê bình để giúp bạn cùng tiến bộ. Phát động HS toàn trường tự giác bỏ phiếu kín phát giác những HS có hành vi vi phạm đạo đức nhưng chưa được phát hiện.

Tổ chức tốt sinh hoạt dưới cờ, tiết sinh hoạt cuối tuần. Tuyên dương, khen thưởng kịp thời những cá nhân làm tốt.

Thực hiện đánh giá xếp loại theo đúng các tiêu chuẩn đã quy định công khai, công bằng trước tập thể HS hàng tuần, hàng tháng, học kỳ và năm học.

Kiểm tra, đánh giá, khen thưởng, kỷ luật nghiêm túc, kịp thời.

Giáo viên chủ nhiệm cần làm rõ việc tiếp thu các bài giảng GDĐĐ, nâng cao ý thức, trách nhiệm, rèn luyện, tu dưỡng đạo đức trong quá trình giáo dục đạo đức của HS. Từ đó giúp HS nhận thức được các mặt còn thiếu sót của mình để tiếp tục cố gắng.

Kiểm tra, đánh giá, khen thưởng, kỷ luật HS trong lớp phải dựa trên nguyên tắc bình đẳng, dân chủ, đúng quy định. Kiểm tra phải dựa vào các tiêu chí cụ thể. Đánh giá phải có kiểm tra trước làm cơ sở.

Chế độ khen thưởng, kỷ luật của lớp được xây dựng phải chi tiết, rõ ràng, phù hợp với điều kiện thực tế, có tác dụng kích thích, động viên HS, song cũng nghiêm khắc xử lý những biểu hiện phi đạo đức. Chú trọng việc sử dụng phương pháp kỷ luật tích cực để giáo dục HS.

Giáo viên chủ nhiệm cùng cán bộ lớp xây dựng tiêu chí đánh giá kết quả rèn luyện của HS dựa vào Điều lệ trường phổ thông, quy chế đánh giá, xếp loại HS THCS của Bộ giáo dục và Đào tạo.

Xây dựng các tiêu chí thi đua giữa các tổ và từng HS trong tổ. Trong đó quy định rõ về khen thưởng và

kỷ luật đối với công tác rèn luyện đạo đức của HS.

Tạo cơ hội để HS kiểm tra, đánh giá chéo HS. Tổ chức sơ kết các cuộc vận động, các phong trào thi đua nhân các ngày lễ lớn trong năm, trong đó có khen thưởng. kỷ luật công bằng, nghiêm túc, kịp thời.

2.2.6 Phối hợp với các lực lượng trong và ngoài nhà trường tham gia giáo dục đạo đức cho HS.

Phối hợp với các tổ chức, đoàn thể trong và ngoài nhà trường tổ chức các hoạt động GDĐĐ cho HS theo hướng tích cực nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục không chỉ trong nhà trường mà còn khi HS ở gia đình và ngoài xã hội.

Phối hợp với Ban cha mẹ HS, Hội khuyến học, Hội phụ nữ, Hội cựu chiến binh của phường để cùng tham gia giáo dục, rèn luyện các em trong môi trường mở rộng, đặc biệt lưu ý công tác phòng chống các tệ nạn xã hội.

Phối hợp với công an để tuyên truyền giáo dục cách sống và làm việc theo pháp luật. Phối hợp với các đơn vị quân đội kết nghĩa để giáo dục truyền thống, giáo dục tinh ki luật.

Nghiêm túc tiến hành các cuộc họp Hội Cha mẹ HS thường niên để gặp gỡ, trao đổi kết quả công việc GDĐĐ cho HS. Khi tổ chức họp, giáo viên chủ nhiệm cần chuẩn bị chu đáo, đầy đủ các thông tin cần thiết để thông báo đến cha mẹ HS.

Phổ biến kế hoạch hoạt động GDĐĐ trong cuộc họp Hội Cha mẹ HS đầu năm để tất cả phụ huynh đều hình dung công việc và cách thức tiến hành công việc trong cả một năm học.

Thường xuyên phối hợp với Ban Giám hiệu mời các tổ chức ngoài nhà trường tham gia vào mọi hoạt động GDĐĐ tổ chức cho HS trong lớp.

3. Kết luận

Giáo dục đạo đức cho HS có ý nghĩa lâu dài, được thực hiện thường xuyên và trong mọi tình huống chứ không phải chỉ thực hiện khi có tình hình phức tạp hoặc có những đòi hỏi cấp bách. Trong nhà trường THCS, giáo dục đạo đức phải được đặc biệt coi trọng, nếu công tác này được coi trọng thì chất lượng giáo dục toàn diện sẽ được nâng cao lên vì đạo đức có mối liên hệ mật thiết với các mặt giáo dục khác.

Tài liệu tham khảo

[1]. Tấn Bình, Ái Phương (2020). *Giáo dục đạo đức, lối sống, kỹ năng mềm cho học sinh, sinh viên*; NXB Hồng Đức.

[2]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021). *Quy định về đánh giá HS trung học cơ sở và HS trung học phổ thông (Thông tư 22/2021/TT-BGDĐT)*. Hà Nội.